

De Constantinopolitano excidio ad nobilem juvenem Melladucem Cicadam

<https://hdl.handle.net/1874/339189>

Aevum medium.
Scriptores historici.

N° 168

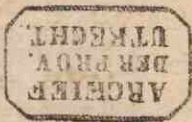
Constantinopolis Captivitas facta
per Turcos Regem Alex. Rodomanni
Castani

742 (Hist. 168.) Charta. fol. 19 ff. Saec. XV exeuntis vel XVI ineuntis.
Adam de Montaldo Genuensis, De Constantinopolitano excidio ad
nob. juv. Melladuceem Cicadam.
Fol. 1. (Praefatio incipit:) Cum beneficiorum in me tuorum summam, cet. Fol. 2.
(textus incipit:) Regem Turcorum spurium, cet.
Cum apographo manu Dr. P. J. Vermeulen. Cf. Vermeulen, Vanden levne ons
heren, p. XLI. — Antea in archivo provinciae Ultrajecti.

ADAE. DE. MONTALDO. GENVENSIS. DE. CONSTA
TINOPOLITANO. EXCIDIUM. AD. NOBILISSIMAM
INNOCENTIAM. VELLADUCEM. CLADAM. AMAGN
OPTIMUM. LIBRI. PRAEFATIO. IN. CIPIT.

CUM BENEFICIORUM in metu
orum summam amice nobilissime:
tum mutiam et singularem beniuo-
lentiam tibi approbatam iure quoda
nobilitatis repeterem: ut immortalis amicitiae et
maioris muneris pignus: mox constitui librum
quendam qui constantinopolitanum excidium
contineret: tuo nomini dedicandum conficere: ut
eum legentibus beniuolis tuis et tibi: memoria mei
et delectationis gram quam maxime afferre posse-
E a pfecto et grata et salubris hominibus materia vi-
sa est. Quam cum per pauci minus diligenter conscri-
pserint: ego q. uehemter inire aliquid optarem: q.
assuescerem primitiarum meorum opum famam
excitare: assumere eam quamuis difficillimam et
maiori eloquentia dignam: existimaui. In quo qd
Libro uitam et mores: naturam: animos et summa

potentiæ mahometi seu turcorum regis: constanti
nopolitane quoq; urbis excidium expositum: nō
quantum se res habuit: sed quantum sufficere in
uisum fuit: inuenies. Quem dedicatum tibi ut præ
posui pantonium nigrum uirum generosum tu
umq; amantissimum mitto. Accipias igitur qua
tum te illum arbitror iucunde accepturum: et
perlegas et transcribendum amicis exhibeas: ut
lectitantes cognoscant: quantum pro fide tuenda
debeat: sibi autem ipsis pitiorum sententia de
rogetur. Te ante omnes precor egregium semp
ut amatorem uirtutum à me iudicatum: in hoc
opere animo et mentis præcordio contemplere.
Atq; interea retineas: serues ve: quousq; alicunde:
sicunde debitum est: scribundo tuæ nobilitati
et meritis facere satis possim. Vale

Adae demontaldo constantinopo exordiu sibi incipit

REGEM TVRCORVM Spu-
rium: quem mahometum uocant: nom et etas
sexum et uigesimum, agere an-
num constat. Naturae melancoli-
cae: mediocris staturae et congru-
entis formae: albedinem prae se ferentis: insitae huma-
nitatis, iuuenem atq; dulcedinis eē. ingenio callidis-
simum: contraq; nr̄am gentem atq; imperium orbis
exterioribus signis: feroces uultus: malosq; animos
habere. Nam ubi defuncto patre: fratresq; obtrunca-
to: cui pertinebat regnum: inuita gente et uiolato iu-
re successit: regiarum omnium rerum et redditu-
um: administrandoy iurium ac rectorum h̄re
noticiam quamprimum operam dedit. Curiae re-
gie ^{exigenti} p̄ dignitate mirabilem modum constitutionēz
q; inhibuit. Vnūquēq; singuloy graduum p̄n-
cipem: copiarum ue ducem et regulum: aut praefe-
ctum: maiestati eius formidolose: graui sub senten-
tia coercuit. Obedientia quantā nemo sibi unquam

ARCWIEF
DER PROV.
UTRECHT.

Afgegeue aan de specad bibl. vly. Abisf.
Op 2. 29 febr 1902 nr 1965
De arch. d. rijks-arch. in Uttr.
Lulluertz

potuit princeps gloriari. Experti tamen. uita. morib?
uita eius. ingenio. grauitate. immodestum. labilem. inconstan-
tem atq; auuium eē retulerunt. Imitatum demum
epicureos et senece uerba dicentis. reges quo iuuat.
eant. excedit uehementer. Iuuenis enim ē delitio-
sus. pna luxui natura et uoluptati explenda. in
uigilantia.
studii eius. quibus apud purpuratorū cætum maxima cor-
ruptelē. rege comitante. licentia est. Circa acqui-
renda regna uel dignitates. uictoriam q; obtinen-
dam. extirpandam ue sanctam fidem. omnis ui-
gilantia. Vbi de honore utilitateq; imperii. d̄ glo-
ria. de immortalitate agendum uidet. quanta p-
uidentia incredibile est utatur. Inter ignominias
godonius. eius si obturpitudinem tanti criminis scēuētem
conticeam regem. non praetermittam quanti ex-
cessus in resumenda pocula uideatur. ex quibz
ebrius. errores. scandala. tumultus. impuritates. insanie
delinquendi officio dephenduntur. Quorū in se-
reductum salute pocula castigantem. grauiter ut
insensate postea commissorū piget. monet q;

3
ei ne obediant: dum ita grauius deuincitur ac de-
tinetur baccho. huiusmodi non opponitibus malis:
literarum curam continuam gerit. Habet enim ara-
bem quotidianum sibi familiarem quendam pitum
philosophia uirum qui ad eundem principem in die
semel edicto eius interlegendi aliquod auditu di-
gnum: imprimendi monitus: congratulandi q; hēt
libertatem. Præterea duorum physicorum alterius græ-
cæ: alterius latine peritorum domesticam sibi con-
uersationem effecit. Horum trium uirorum opa
historiarum ueterum nouam quidem hęc cog-
nitionem perplacuit. Lacedæmonios et carthagi-
nenses resq; celebriter ab eis gestas exigui pen-
dens: cai cesaris atq; alexandri magni morem
modo bellandi animo: non eodem tñ ingenio: nec
uirtute complectitur. Quos prope consequi ratus
fallacis spe uictoriæ iam diu est deseruit. Am-
borum gesta in asiaticam linguam conuerti uo-
luit: sibi uehementer ac suis obseruanda. Subin-
de^{ai} cupiditate pro acquirendis more maiorum

quædam phum in

duos physicos

quos contemnit

quos imitatur

regnis parem utriq; se euasurum arbitratur. Qu^o
magis dum alexandrum tam parua manu ade
ptum facile triumphos aduersus tot reges et fini
timas orbis puincias bello contemplatur. De glor^a
tante sortis seductus: non contentus finibus eius:
nostrum se in nomen dilatare: et christiana uin
cere regna atq; occupare animum conuertit. Quod
cum neminem vsq; principem copias parare: con
traq; castra eius impia indicere ullum conspiciā
bellum: pcul dubio consequi posse credulus sum.
Is enim pobtenta armis uictoria ante inuictę ma
ioribus suis ciuitatis: superba quadam petulātia
psuasione duoz; augurum: datum ei de supis
falso putat: exemplo alexandri magni suae po
tentiae terrar; totius orbis non fore defuturū
imperium. haec igitur omnibus constare merito
uolui: et tibi amice nobilissime: quae de uita eius
digna memoria iudicauī vt intelligatur: nisi
immensa eius insania simul cum crudelitate p
bibeant: p xpianoz; dissentione facile quę tentauit

4

posse obtinere. Sed quia crudelitate iusticia abuti
tur: quanta in nemine unq̄ inuenta ē: ea res præ
cipue animis suis derogat. Dum enim muliercula
quædam olerum et frugum suauissimum ortum
in bonis modo possideret: in quem nonnulli eorū
qui militari gloria tum auctoritate antebant:
cum se legendi causa immisissent: illata tandē
mulierculæ iniuria: ^{et} cum p̄ surreptis frugibus
ad regem conquesta eēt: Rex p̄ hac re uentila
da; ^{uerane eēt} præmonita de falso accusatrice; ^{atq̄ terri} ad indagan
dum rei testimonium exenterari præcepit. cuiq̄
in alio fructus agnouisset: faciendo satis mulier
culæ; centum donatam aureis raptum a se dimisit.

QUONIAM. uero de natura et uita
et seuitia Barbari regis satis dixisse
uidetur: mouet nos pietas et officium
coercet: quæ apud omnes miseratione dignissima
sunt: ea exprimamus: ne autem tedio uidea
mur hominibus: ultra calamitosam expugnatio
nem urbis nihil dicturi sumus. Reliqua ut

4

sacrarum edium et suppellectilium domoz p̄de:
ingenuarum mulierz raptus atq; incestus patro
citatis magnitudine uoluntia iam portem fama
luctulento ore pene omnium tragice decantantur.
MAHOMETVS REX Syrioz gentem d̄v
bellosuam p̄sus delendam eē: aut dele
ta quauis gente superare urbem statuisset: tot
exactis iam ante p̄liis: amissisq; copiis: obtēta
nulla uictoria: ex desperato ambire denuo legi
onibus muros placuit. Sed cum absq; maritima
^{pugna.} praesidio: quod medi ante facile expugnare ho
stem arbitratus: nihil se obtenturum uideret:
quadraginta naues longas p̄diuidentem maria
montem contractas in partem alterā: inquam
conuehi praesidium catena phobuiabat: miro
ingenio transtulit. Quae quidem res summum
excidii imperatori signum impressit: vrbi at
malum praesagium spondit. Ordinatis igit
^{eo} ^{legionib;} terra mariq; atq; obstructo legionibus campo
aduersus miserandum senem populū q; Xanū.

confestim rex impiger tormenta mirae magnitudinis ducenta fere numero excitare inmensa praecipit ac incessanter augeri terror. Tormentorum enim numerus colubrinarum simul sic quid appellat uolgens decem milium erat. sagittariorum centum milium extuas quos etiam milia triginta equestris ordinis connumerentur. Manipularium uero quod sibi in numero gloriari solet copia suprema fuit. A deo ut omnibus terra mari ue copis computatis: quadraginta supra ducenta hominum milia inuenimus fuisse qui in constantinopolitano excidio conuenerunt. Ea tempestate mauricius cataneus et iohannes iustinianus genuenses duarum onerariarum nauium duces ad ciuitatis eius praesidium adhiensibus delecti sunt. duabus simul cum illis nauibus datis oppidanorum ^{cas} stipendio expeditionis ac belli socias fecere. Quas extemplo expeditas graui sub periculo imminente urbe contra perfidiam hostilem per bellespontum mare traiciunt.

Manipularium

uero

. cael. horum
 . Mauricius
 . cataneus
 . iohs iustian

Hæc classis: graui indignatione hostium de genuen
si presidio: spe q; imperatoris uictoriae: que ante ^{ante}
dubia eēt: totius ciuitatis ingenti gaudio recepta
est. duob; q; hostius q̄ minus tuta uidebantur in
custodiam datis: quadringentis uterque nostra
tibus ad præfecturæ onus assumptis. His etenim
^{propter} impatoris confidentiam ad ordinandas ex
cubias: custodias q; disponendas: tum pp̄ aīoꝝ
uirilem et singularem præstantiā datum impe
riū fuit: tum maxime q; res p̄tinebat. ^{uel} ^{quod}
potius quoniam in expugnandis defendēdis
q; urbibus nauales genuensium turme p̄cellūt.
Huiusmodi conceptu facto defensores urbis et
salutis summa de ipsis fides substituit. Amboꝝ
igitur prælata in pp̄lo uirtus contra barbaram
in bello gentem patricioꝝ animos frui pace atq;
ocao cogebat. Quia auctoritate: constantinopoli
capta: terrarū quedam nationes: ex uenetoꝝ: ut
aiunt sæpe a nobis castigata sup̄bia p̄ditionis in
famiam sunt mentite: Nam si ita fuisset: neq;

6

peram nobis ademissent: neq; adstructa classe
in scythiam regionem inaritimam ꝑ capensi
excidio: ab inde ad chium ꝑ raris malis continuo
traiectum fuisset. Dato impio iis q̄s supra memo
rauimus ꝑ illoꝝ in armis ꝑbitatem: qua se min⁹
ualere comperiebant teucri: mahometus se rex
aduersus genuenses sempiterno odio gessit.
Post conflictus autem atq; ingentes hinc inde ia
ctus ac uarias tormentoꝝ uices: et multa que
memorare difficile eēt: rex longē indignatus
ut preposui: tñsductis nauibus: adstructis q;
aciebus: terra mariq; urbem misso ad sidera tu
multu ambeꝑt. Neq; eo biduo abstinuuit offen
sis tanta tempestate: q̄ta etiam nocturnum ocū
ablatum eēt. Id potissimum urbanos terruit: q̄
cum a tormentis pridem menia: que die abia
debantur: nocte reficiebant: ablata hac libtate
eo tempore non possent. Mauricius cataneus
uir ut aiunt singularis: in ea mēniū parte:
ubi delectus fuit: ꝑbe belligerando rem gessit. H

6

Johannes iustinianus non minoris ^{multo} ~~est~~ prestantie
cum deficere iam pugnantes arcinquaq; intue-
retur: se q; mortaliter percussum: relicto hostio: ubi
transsoluto inualescere hostem uidebat: pempto-
rum summis iam menium cimulo coequatis:
plessione uulnerum graui: copiaq; tormentoꝝ
et pugnantium, a prelio p se altero constituto abs-
cessit. hic imperatorem adiens infandum nun-
tium uicte prope ciuitatis aperuit: despandam
salutem fore: consulendum tamen de remedio
uideri sibi. Quod quidem nec ubi eet. nisi si se in
onerarias naues ^{se} inferret: ubi et opum et psona-
rum ^{salus} ~~facilis~~ ^{daretur} ~~est~~. Quibus impator sermoni-
bus mortem presagienti animo concepit: iohan-
nemq; alieno a fronte corde ^{no} cohortari de cōtra-
rio ratus: more ^{licet} insolito repudiantem affectu:
abire demum malum in augurum coegit. Nā
si et dei optimi maximi id arbitrii eet: ut prius
amittet: sine psona et bonis fore nō admittendam.
Hæc ubi uerba: ^{cuomit} omnibus imperator: ^{omnib} quos custo

7

diae circum se ipse delegerat accersitis ad eandem:
unde iohannes abscesserat defendam^{de} partem cu
currit. Accessus eius pp accensos animos amico
rum imperij et clientum: qui prius saluti fuga cō
sulebant: et uiso mox principe moriundi cura bel
lum renouabant: plurimorum diem extremaz
egit. Senex ut tantæ calamitati subiectam iam
urbem intellexit: raptim arreptus sensu constitit:
penituitq; ad cladem suorum potius q̄ ad praesi
dium uenisse: Quorum impotentia cum obstare
moliretur: in eorum miserabilium paucitatem p
immanis trucidatio calcanti cumulo hostium
facta est. Quod patefacto ut ingerunt hostio per
ciuem quem magnum ducem cognominabant:
copiarum introitus numero ingenti patuit.
Vbi uero a postremo imperator occupatas iam
domos, iam uicos, iam palatium respexit: quin
in se enses conuerteret: uix abstinuit. sed do
lori atq; infamiae rationem: salutem damna
tioni p̄ferens animos uicit: suosq; adhortai

7

trepidabundos incepit. ut p ipso deo morerent.
qui pro nobis ingratis mori dignatus eet.
Positus deinde insignis princeps xpianissimus
et pius ne cognitus uideretur. ex desperato mori
bundus in barbaros frustra nudo ense prorupit.
Nec multo post inter uictores hostes parum p senio
demolitus. ex sequentium uisum prolapsus est.
eisdem a copiis pressum. aliis sic excessisse e uita.
aliis iugulatum. nonnullis trucidatum fuisse
relatum est. ceteris quos secum accerserat pari
exitio datis. Undecumq; enim omnibus utri
usq; sexus rapientibus fugam. et saluti sibi con
sultante urbe. iam occupatis domibus et tectis.
clamores cuiusq; gnis. ululatus. praede. iugu
lationes. praecipitia. ruinae. incendia et despe
rationes caelos atq; aethera contundeabant. Stu
pra. incestus. adulteria et uiolationes temploꝝ
et cuiusq; turpitudinis scandala. ac uituperia
commissa. Mulieꝝ. aliae cultris. nonnullae ue
neno sibi mortem consciscabant. Per sanctam

illam ciuitatem xpiane gentis obprobrio et gre-
corum nominis scelera infanda uolitabant. nubi-
la parturiebant uoces. iamq; percipientium cruor
per interruptos defluens uicos, riuos constituiebat.

Tanta nunq̄ impietas troiano in excidio commissa ē
quantam demoniorum feri clientes teuci sem-
piterno merore grecis intulerunt. Mauriciū
sane capta iam urbe aiunt fuisse cum hostibus o-
pere precium bello dimicantem uidere: nec usq;
adeo superatum ut de eo captiuo potuerit quisq̄
sibi gloriari. Postea uero q̄ euicta ciuitas fuit: ci-
uita sui nominis expressionem in deditioem s̄
alterius loco deuenit. uenditus atq; afflictus
tandem precio remissus est. Parimodo et alii q̄
tum alienigenae: tum graeci p̄ facultate exem-
pti. Reliquis sortis ultimae misellis uili serui-
tio datis. Constantinopolitani excidij: si serio
constituissē tibi omnia p̄ferre: uereor ne
lachrymandi modum concitarem: quo inge-
nuolum meum contabesceret. Ob eam rem. et

acceptus:

q̄ ultra loqui: silentio uti malui. Captam post urbē
tandem placuit ut est de more regi: in illam t̄duo
exacto ingredi. qui licet natura ferus eēt: horre-
bat cruore asparfas et maculis semitas. nec tolerabāt aī uideri.
Deinde cum imperatoris reliquias si reperiri
possent h̄re auide uellet: oblatum tandem a quo-
dam manipulari auro false donato caput hominis
defuncti imperatoris simillimum: et forte in-
uentum: per ciuitatis uicos hasta iubente rege:
longissima praelatum est. Praeterea quater de-
nos mirae adolescentulos formae et totidem in-
nuptas uirgines capite ipso magno babilonico
regi pro signo et munere tantę uictorię misit.
Lucas magnus dux cognomento honoris dictus:
quem proditiōis infamia reum fecit: uigesies
centenis aureorū milibus extrusus est. Cumq;
noluisset natum regi libidin^o: aut rectius sceue-
re machinanti dare: dum benigne prius acco-
miter h̄tus fuisset: in regis indignationem
deuenit. Quam quidem obrem mox clamitatez

puerū

e complexibus parentis aripi iussit. cumq; in
 inuitum uiolasset: eundem cum patre ac alte
 ro fratre morte multandum dedit. obiecta
 de pditione culpa ciuitatis: quam perperam tra
 didisse ^{prēm} assererat. Ob ipsas res maxime obtrun
 candos eē dedit: vt ad proditorū exempla fore
 lumen iusticiae diceretur. Quod quidem respici
 ens p̄ spiritu eductus: timuit periculum in q̄
 nati futuri eēnt: si ante mori oporteret: ea re co
 gnita ^a spiculatore mortem inferendam priu^s cē
 teris impetrauit: q̄ sibi. Quo facto huiusmodi
 pater orandi modo in cohortandis liberis ususe.

spiculatore iussu

fidei abnegauit

Euge praecara proles dilecti adolescentes deo:
 leto inquit animo martyrium sumitote: uitā
 non necē: non penas: sed salutem pro aeternae
 lucis supplicio recepturi. hanc pleriq; sane homi
 nes ~~et~~ affectauerunt: quibus in obtinendis nulla
 facultas fuit. Nos si deum animo cognoscimus:
 platone testante in libro de animarū aeternitate:
 ut a gentilibus incipiam: cuius ex inonumetis

catonem uita excessisse compertum est: mortem appetimus. Nonne cleantes atq; empedocles pari modo consumpti sunt. Qu^oto felicius nos: quibus est uera fides: mortem debemus expetere. Quam antiquorū cuiusq; uiroꝝ generis: adolescentium: uirginum: tum maiorum natu^o ^{copia p̄ magna tulit.} nonne etiam modernorum per magnus numerus maioris spe gloriæ uitam p̄ martyrio contempserunt. Si u^o forte hanc tempestatem appetimus mūdi: quem fore caducum et labilem u^o cognouerunt: sempiternam inquam deuenimus miseriam contemplemur. Patriam. opes. libertatem amisimus. Quibus ergo animis uiuendum aut intuemdum lucem uideretur. qui tanto infortunio calamitatiq; nr̄is. sub nefandorum atq; infidelium triumpho hostium succumbamus. Amisissis ut opibus tanto uituperio degendum ingruat: dura egestas foret. Vitam igitur penarum labili momento subeamus. spe. caritate. fide. in salutari deo. filij exoro cum patientia uestra letum patri exitum praeparetis. qui per contentis ac periucin-

dus emoriat: dum praeuidero ex hoc tanto uos nau-
 uifragio ad salutis portum pie constanter fideliter
 peruenisse. Hac oratione accensi adolescentes in-
 animati ad eos sunt: ut hilari fronte sibi quaterq;
 nem ee solatum arbitraretur. Deinde a patre ue-
 niam et benedictionem petentes capitali uite ex-
 itum supplicio sustulerunt. Lucas contentus spi-
 culatori eidem supplicem se subegit deo q; animā
 pari martyrio in admiratione uidentium dedit.

Bona mobilia precio inestimanda atq; admiranda
 rex mahometus tanto opum cumulo contraxit.
 ✓ xorem eius cum puilpendio prostituendam prae-
 cepisset: desperatione consciam praecipitū mortē
 tulisse ferunt. filiam forma admirandam pellicē
 sibi factam. Iohannes iustinianus onerata opibus
 naue: et ingenti hominum utriusq; cohorte sexus:
 ante q; chium saucius peruenit: diem extremā egit.
 Mauricius postea q; euasit: acceptis duabus onerariis:
 dum chium nauigat a classe turcorum innumera
 darum nauium circumuentus: praeclarum facinus

nae etatis

gerens: cum tota classe hostium quaterdennarum
supra ducentarum numerum trabium contendē
ausus est bello: probitate: quanta in nouo naualis
uero certaminis nunq̄ inuenta est. Tanto enim tur
bine martis ab ipsis nauibus oppressus est. ut nisi
genuenses animi. ubi de libertate agitur. anteiret:
spes euadendi nulla de ingenio profuisset. perem
ptorū milia duo: decem sauciorū milia hominum
a se miserunt. Quam stragem cum indignato rex
animo tulisset: praefectum maritimum eius exco
riandum rei ignominia condemnauit. Qui cum
a rege impetrasset classem ante conquirendam: q̄
committendam multam: inuentis tot in ea milibz
sauciorū: praeter morte prolapsos: summa admira
tione et mestitia regis dimissus est. genuensibus:
sagittariorū: crebris missionibus: deducendi uela
nulla ab hostibus uis relicta. Quoniam quidem
in constantinopolitano excidio complures: tum o
nerariae: tum etiam rostratae naues compta sunt:
in quas se misera gens in aere et in personis: hinc et

11

inde tanq̄ in locum salutis et libertatis ingessit ^{cau} de q̄. praeda ingens
ab iis quater denis fortassis numero ^{tantū} quae nraes ^{turpiter amissa.}
erant: maximus thesaurus et personarum aucto
ritas. diuum opulentum opidum: dehinc genuā
conuectus est. Peram urbem nostratium atq̄ pul ^{reliquis atq̄ cor}
cherrimam et singularem: quam manubalisti ia ^{classe comprehēsis.}
etu mare hellespontum ^{agustouade} a bisantio diuidit: prefe
ctus eius persuasione ac consilio quorundam in
discretorū: praelatis clauibus: nemine cogente:
fidei fidutiēq̄ barbarae commendauit. impetra
tis ante decretis ac constitutionibus omnium sa
luis ac libertatis: quae postea rex uoluit fore
non obseruanda. immo ^{derutis} ad imum derutis meni
bus: graues ignominias atq̄ iniurias obducta
meritis fide irrogauit. Praefectum sane dū ita
commendatae urbis spontaneam potestatem
tulisset: sempiterno improperio et multa edignū
ēē iudicauit: qui dum p̄ salute reipū^e conseruan
de: mori malle debuisset: nominis sui denigra
tor: turpiter omisit decus: ^{ut huiusmodi}

Peram urbs.

POSTEA QUAE maiestas tanti facinoris duarū
urbium ita maximarum imperio potitus
est: singularem triumphum egit. Sed quoniam in
terfectorum recte prope milia uiginti grauius in
olebat fetor: longeq; fatigatis bello hominibus re
spirationes: tenuesq; interiecta uentoy aurae
tabo et corrupto sanguine nocumentum dabat:
thure atq; aromatibus aspar^{gi}g^{is} urbem regi
uictori placuit. Praeterea reliquias si quae in
uentae sunt: in obprobrium abuti: aut uiolare
copias letari. In eccliarum sacris penetralibus
et claustris: lupanaria: diuersoria: siccaroy q;
ludos constituenda ee. Omnia quae sacratissima
erant templa: asiatica teucris puitupio xpianę
gentis casas constituerunt. Ubicunq; saluato
ris imago reperta est: aut piissima matris eius:
ubicunq; diuorum quaedam simulachra: de
leta: uilefacta: obducta: prophanata omnia sunt.
Horrendum dictu: si aruincedentes ciuitatem de
monarchas barbaros captiuos infestantes grecos:

uociferantes: et complaudentes: et conterrentes in-
 ter miseriam uidisses. Quibus in obprobriis: otu-
 manus rex cohortari: promere ad iniuriam ge-
 tem non desistebant. Profecto quanta impietate ui-
 ctoriam aduersus euictum infelix populum conq-
 narit: nunq̄ precogitasses. columnam mirae altitu-
 dinis erectam stupendo ingenio: cuius in summitate
 longo constantinus tempore eques simulachrum
 aeneum ad memoriam et decus fidei constituerat:
 abrasam suo lumine disiecit. constantinopoleos a lib-
 tate homines ad sempiternum tam uilis seruituz
 generis coercuit captiuos ee. Adulteria: supra: vio-
 lentias: sacrorumq; corporum reliquiarum abus⁹
 atq; infanda ex industria ^{perperam} committi. Funestam
 rem dicere ingenium tabescit. nec pati sensus pot:
 ultra omnia praeterferre: quibus pteruus pnceps
 et execrata impietas copiarum: neglecto dei
 iudicio processit. ea cum notissima omnibus
 sint: constitui conticere: a per pesis et conterritis
 latius recensenda. ex quibus non uideo ee locum

admirationi ea in parte: in qua comperio asiaticam
gentem suos capitales fide et ueteri iniuria dar
danis illata: hostes superasse. In ea inquam miror
uehementer: q̄ terrarum compago sub xpianoy
perfidia passoy tantam iniquitatem: possit consti
tisse. Regibus et ducibus latinis impune ita ac
quieuisse patientiam dei. In quibus tantum negli
gentiæ comptum ē: ut quia minime uidentes in
terfuere: tanti quasi rem oneris conuiterint in de
risum. Qui etsi p̄ graia libertate et nomine nole
bant: saltem p̄ saluatoris nr̄i et summi dei hono
re debebant concertare. Vel a pauciori inire q̄q̄^{cu}
expeditionis: quam inimicoy et hostim saltē su
perbiæ quadam spe ultionis minari posset xpi
anum genus. Sed profecto adueniet tempus:
quo tot ame hitae orationes famam auctori:
tot prolate ame sententiæ: dabunt. Ipsa enim
regis otumani opinio est: ut copiarū expeditōe
ingenti facta in italiam traiciat. Id haud du
bie assecuturum se latinorum dissensione duce

principum et regulorum arbitratur. quam cir-
 cummissis exploratoribus terra saloq; ubiq;
 consistentibus caute interceptit. Ob eam causam
 pugnantorum se tam grandi numero facillime
 aditum h̄re: ex litoribus dyrachii ad oppositas
 eidem partes p̄brundusium p̄hibente nemine
 portum transiturum. huiusmodi p̄posito fretus
 feroces animos nutrit. neq; suorum consilio uiro-
 rum regi uolens: fortunae quam ignoro tempe-
 state: blandientis ne: an felicitantis ingenio pro-
 cedit. Regem sane graecorū obprobrio x̄canē
 euictum legis: sanctuaria funditus p̄phanata:
 captiuitati deditam gentem: duarum deniq;
 ciuitatum imperium adeo elatus ē uendicasse:
 ut contempta seniorū de salute eius sententia
 nullum uideri sibi posse obstaculum: in quo non
 praeualeat arbitratur. Eo non obstante: nōnulli
 auctoritatis et mundanae cognitionis conscri-
 pti patres: rati sub nimio pondere capturam tā-
 tae ciuitatis pendere: de restringenda manu

opinati salubre fore: ad euntes regem huiusmodi ante eum orationem habuerunt. / ORATIO.

Oratio senioy
consilij comoni-
tor ad regem

LIBERTAS nostra et tue gratiae confide-
tia et fides: et inconsultus armorum feruor:
quem ex te cernimus: compellunt nos: inuicte prin-
ceps: ut ad te accedamus: nro ex officio tue digni-
tati consulere. Nam licet christianorum tanto uili-
pendio consecutus uictoriam tibi uideare: ex-
uescimus nos et dubitamus: ne animis nimium
confusus tuis: pro neglectam fortunae uariae tem-
pestatem ab ea excidas delusus. Nouimus quam
concepisti superbiam: haud omni graecia contentus:
qua gloriosum te ultra progenitorum potentiam
admiramur: sed in tuis uiribus deceptus: contra
italiam et suos fines: contra quam nemo exterorum
unquam potuit praestare bello mediteris. Romana
urbem inuictam sanctuarium christiane poten-
tiae adoriri et uincere: In qua si adeptum sorte
blandiunte hannibale nomen fuisse obieceris:
mox scipione africano duce id amisisse: dein

14

insolentiam senonum galloy haud ultra perlata
recompenses. Volenti semper italiae totus terrarum
orbis uirtutum excellentia ac militaris maxime
ingenij: nunc supbia gestarum rerum locum re-
giminis dedit. Quorum in testimonium si abun-
dare exemplis deligeremus: materia plura est.
Lectitantem te italicorum clara facinora ex cunctis
relinquimus. Difficillima sane ea aestimamus:
quae factum iri cogitasti. Timendum praesertim
uehementius: ne hac fama intentionis scipianum
coactum nomen ob magnitudinem cladis dede-
cori forte nostro uniatur. Nam aliud pro imperio et re-
gnis: aliud pro salute et fide certare est. Rem tuam
in maximo discrimine constitutam merito dolemus:
dum bladiuntem falso fortunam imitamur ac
sequimur: quam inconstantem: fallacemque atque ca-
ducam maiores intellexerunt nostri. Illos si re-
ctum uiuendi iter pro falsitate uictoriae poster-
gamus: mox inde eandem mutatis uicibus for-
tunam contra seductos nos ac delusos expectar-

debet irrumperē: iam enim de latinorum potētia
satis constare debet: et semp̄ comptum: itali cos fa
ma uiros: tum uirtute: tum maiestate numinis
anteisse: hac potissimum tempestate: q̄ in eisdem
dominatibus immense glorie et claritatis: et
laudis franciscus fortia triumphauit. cuius est
nomen nro formidolosum imperio. Si cum eo
inire bellum contendas: deorum immortalium
sine ope non facile possis: quis dubitat. Eiusdem
manum potentissimi pleriq; populi et reges opi
bus ac triumphis plenam formidauere: Nec cō
fidas: q̄ ipse arma nondum exceperit: cum sua
modo auctoritate: si fungatur: finalem tibi mi
seriam illaturum arbitretur: et possit. Periculū
agnoscimus exemplo maiorū tuum: beniuolorū
consilio tuē adherendum saluti: ne quod dilige
tia: opera ue auorum et patrum sanguine atq;
periculis partum atq; ad auctum regnum ac
cepisti: male regendo amittas. Nam q̄ incōsulte
aguntur: malum praesagium emunt: cum de

fidei magis q̄ regnorum possessione certetur. Qui-
bus in acquirendis regnis inq̄ fauentioris spe regi-
minis: ut plurimum plus profuerunt hostes q̄ amia.

C hristianos pro fide mori paratos: nec sat obsequētes
tibi te habiturum: nec beniuolos confidere potes.

N os igitur: qui te te saluum atq; incolumem cum ho-
nore et luce exoptamus: huiusmodi dare consi-
lium accessimus: ne postea q̄ suggestit nobis uicto-
riam: tibi imperium deus: ulterius p̄grediamur.
quo non probemus id prouerbum: qui praeter o-
mnia nihil uolunt: omnia seducti amittunt.

E xempla sane nobis non deessent nisi probissimum
in re militari grauitate atq; consilio: tum animo
te putaremus. Coetera idcirco praetermittimus partes:
quas per se sub tua cogitatione ^{nre} saluti fore existi-
mamus. Tu enim prudentissimus a nobis iudica-
ris: prauide: emenda: cohibe: atq; hebenas tuae
uirium profligata sorte blandiuntis ingenii me-
tiri uelis exoramus: haec saluti tuae et laudi: at
q; utilitati: tum quieti regnorum ac populi bene-

ficia immensa erunt. Nobis præmia: quæ a te pro
nostro labore partæ tantæ uictoriæ petimus: re-
gna. ocium. pacem et libertatem omnium. da uicîaz:
commendantes. Ad hæc autem superbus hostis
uerba irritatus atq; obductus in hanc sententiã
ptam responsum attulit. **REGIS RESPONSIVA.**

NISI LEGO. INTER NOS CEREM. amica.
ignauiam senilem uram: quam ocium
debet. ex quo ocio animi uilescunt. præferrem uo-
bis et merito quantum uestre dementiæ debe-
retur. Sed quoniam senium neruos subtraxit:
in inertiam solitudinem: inq; ocium labores:
gloriam in cupiditatem luxuriamq; conuertit:
tum etiam parcere interdum expedit uictori
suis: impunis ura hec consulendi temeritas ab-
eat. Vt autem respondeatur: quæ nos pmouit
ocasio aduersus orbem. bellum. quod nos ignora-
tis indicere. In primis ut nomen meum immor-
tale posteris relinquam. deinde xpianam abdi-
cantes fidem. nra sub cælo me duce sola excolatur.

16

Alexandrum enim regis philippi filium: tot regū atq;
imperatorum nouimus parua cum manu uictorias
adeptum eē. Qui si admissio seniorum consilio desiste
ceptis maluisset: non alexandri magni: ceterorum
regum et ducum nomen tanta de se laude usurpas
set. Hannibalem africanum praecclarum in armis
ducem: equatis cum populo romano uiribus ut plu
rimum uictorem: quis ignorat: nisi scipio in senatu
romanos salutem iam desperantes conterruisset:
urbem sibi atq; imperium uendicasse. Qui si euictis
se saguntinis continuisset: nomine et laude: eie
ctus quamuis italia careret. Verum q; mihi de fra
casco fortia pretulisti: cui summum rei militaris
ingenium nomen sublime dedit: id profecto e:
quod animum conturbet meum: opinantem ubi
fortuna totiens in bello fauit: difficile inde fore
illam reflecti posse. Tamen in dissentione italica
fusus: ubi et quamuis tantis triumphet heros: bel
landi tamen simul ^{nec deerit:} nec deest unq; nec defuit co
peditas. In tanto sane latini discrimine constituti sūt.

quanto minorem nra potentia formidare compel
lerentur. Tanto nos uehementius: quibus nullus
exercitus comparari satur. nec consideratis quan
tum laboris et fatigationis acquirendæ gloriæ de
beatur. quoniam cœari senem et priuatum deni
q̃ hominem: magis q̃ se retrahere: non regem iu
uentæ in flore decet. Eidem euitare pericula: o
pibus indulgere ac uitæ: timere omnia dubia:
in imo conuersari loco: et ^{se se} in mori minimis contē
tū licet. Regi autem maxime nō torpescere
ignauia: magnarum ac difficilium rerum fun
gi: uires: apparatus: copias ad amplitudinem
regni: tractare officium est. Quod autem expe
tunt: semp non obtineant. Quid enim ^{co} oppotunius:
quid ē certius ad uictoriam consequendā: q̃ tan
to in flore et lumine ætatis constitutum: uidere
se tam potenti atq; supba armatorū manu: atq;
imperio p̃ncipem: triumpho gratiæ ruine et no
bis semper infesti nominis potitum. Quanto fe
licius: q̃ xpianam discordiam atq; fatales deos

17

nos conatere: et iam id uelle mihi uideatur.
Itaque si deorum immortalium fauor: peccataque ho-
stium copiaque instrumentorum bellicum opibus
milite ac dignitate consentiant ad interquire-
dam gloriam: nec animos simul meos mihi de-
futuros desperem: me uictore hactenus: denuo
fore contendendum: fama pennata uolet: aut
mahometi in legem: christianam conuictam gentem:
aut mahometanos prorsus ingruet deletum iri.
hac nostra sententia: nostra uoluntas est: acquiesci-
tote consulo: resque gerendas et consilia nostri
successus nobis et militie relicturi. Nam utrum
prepositorum euenturum esse possit: immorta-
lem mihi memoriam paraturus sum.

EXACTAM eiusmodi orationem mi-
rati seniores perterriti sunt: ^{neq;} nullaque
responsionis quicquam obuiere ausi: genibus ad ter-
ram flexis formidine uerborum regis obmu-
tuere: Ipse uero pertinacia procedens: primum
mentem in christianos atque conceptum nutrit.

17

ae contra orbem deinde arma posse spe uictrice ca-
pessere ~~possit~~. Quod etsi etiam fore ei impossibile no-
bis uideatur: sibi cum uideri persuadeat: usq; adeo
uictoriam adeptus est: Sed quoniam post lachry-
mandum urbis excidii casum, oportet de ordi-
ne atq; apparatu aliquid dicere: quoniam modo
in disponendis rebus bellicis: extollendis atq; e-
rigendis armigeris sese heat: breuibus p̄stingā.
Imperium enim rex iste barbarus: europaē mo-
dicum: asiaē immensum habet. Redigitur at̄
totum in trigesimalam quintam prouinciam. Pro-
uinciarum singulis praefectus datus: qui ex
commendata prouincia sollicitam suapte curam
uectigalia exigendi gerit: ex quibus solui-
tur militiae. Duo deinde duces maiores praē-
sunt: quorum de praefectis atq; equestri ordi-
ne disponendis: alterius in europa est potestas:
alterius in asia est. Ab his ambobus octoaginta
equitum ^{milia} castra causa metandi regi conferri
qucunt. Vbi uero maiori exercitu opus erit:

milia quadraginta adiungere iis debent et possunt.

Singule item quaternae inquam puinae praestantem quendam equitem in militia singularem per regis copias instruendi officio dimittendum alere obligantur. Rex idem praeterea sibi peditat' milia undecim: equitatus octo milia curialium: domesticorum: clientum ac familiarium delegit.

Quorum creatio ita ab initio est constituta. Deliguntur enim pueri bonae indolis p' libito omni ex puincia qui armorum exercitio ueteranis militonibus erudiendi pecunia principis adsignantur. cumq; ad uicesimum aetatis annum pueniunt: curiales facti pedites comitantur regem: quousq; annum uigesimum tertium attingant: in quo equites efferruntur. equestri autem ordine ad annum quinquagesimum quintum gesto: singuli p' meritis et labor' oneribus rependia consequuntur. Hi q; opulenti premio uirtutis geste merito effecti osenescent.

Id genus hominum electum p' aetatis flore: robore: natura: disciplinaq; militandi: rei: mutua q'dam

Ad n. qd nōdum in regem inuenem deueit tamen ita constitutum ita conapiendum fore

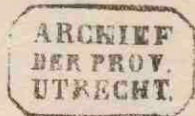
contentione: speq; mercedis maxima ex presētia
et iudicio regis: adeo inanimantur bello: ut mirū
et singulare dictū: uisu ue putaretur. Deinde do-
mestici primores: optimates: p̄ceres: purp̄arati: ui-
ri: adolescentes: senes regem concomitantes: ad de-
cem milia censentur. Reliqui incolæ regnorum:
si res grandis agitur: sponte: tum coacti cōcedūt.

¶ ut uniuersus quandoq; exercitus trecentorum
numerum. hominum milium excedat. Sunt insup turme
maritimæ quamplures: nauales socii et classiu;
p̄fecti et duces: quorum omnium erga regem
mira ē obedientia et fides. Et hæc imp̄nariarum
sunt: quæ de constantinopolitano excidio: amice
nobilissime: digna memoria iudicauī. Reliquā
uero partem ueluti rem nr̄o nomini derogan-
tem omisi: ¶ in alio uolumine recensendam.

Super eē nunc uidetur: ut xp̄iani p̄ncipes ad ca-
pessenda arma in uindictā tantæ iniuriæ con-
tendant: potentiam italiæ: in uictam barbaris
manum: et latios triumphos repetentes: hostiū

19
superbiam et temeritatem orbe abdicemus: id
expedit. Qua in re neq; animos neq; libertatem
caligine impediēte comperio. nec admittendū
si contra ignauiam et negligentiam omnium
Latinorum communem tantus hostis superbiat.
qui nostrae ignominiae ruinis et calamitati ac-
cendimur. ad salutis nostrae atq; glorię hostes in-
uicti sumus. Ad quę si propius nos puenire
peccata coerceant. terrarum totius orbis potentis
animum regis arbitror posse facile obtinere
imperium. **I**d. non opponente lite nunquam
assequetur. polliceat frater. Nam et peccata q̄
uis nra mereantur. ebu' et xp̄icolay bellandi
simul summa clementia concitet: misericor-
dia nostri redemptoris obstabit. ut qui huma-
num corpus nro honori atq; saluti indutu^s
ēt: eiu'dem dignitatem p̄ sua pietate et numi-
ne ad tutelam opum suay manuum se defen-
surum atq; eleuaturum putem.

C. E. X. P. L. L. C. I. T.

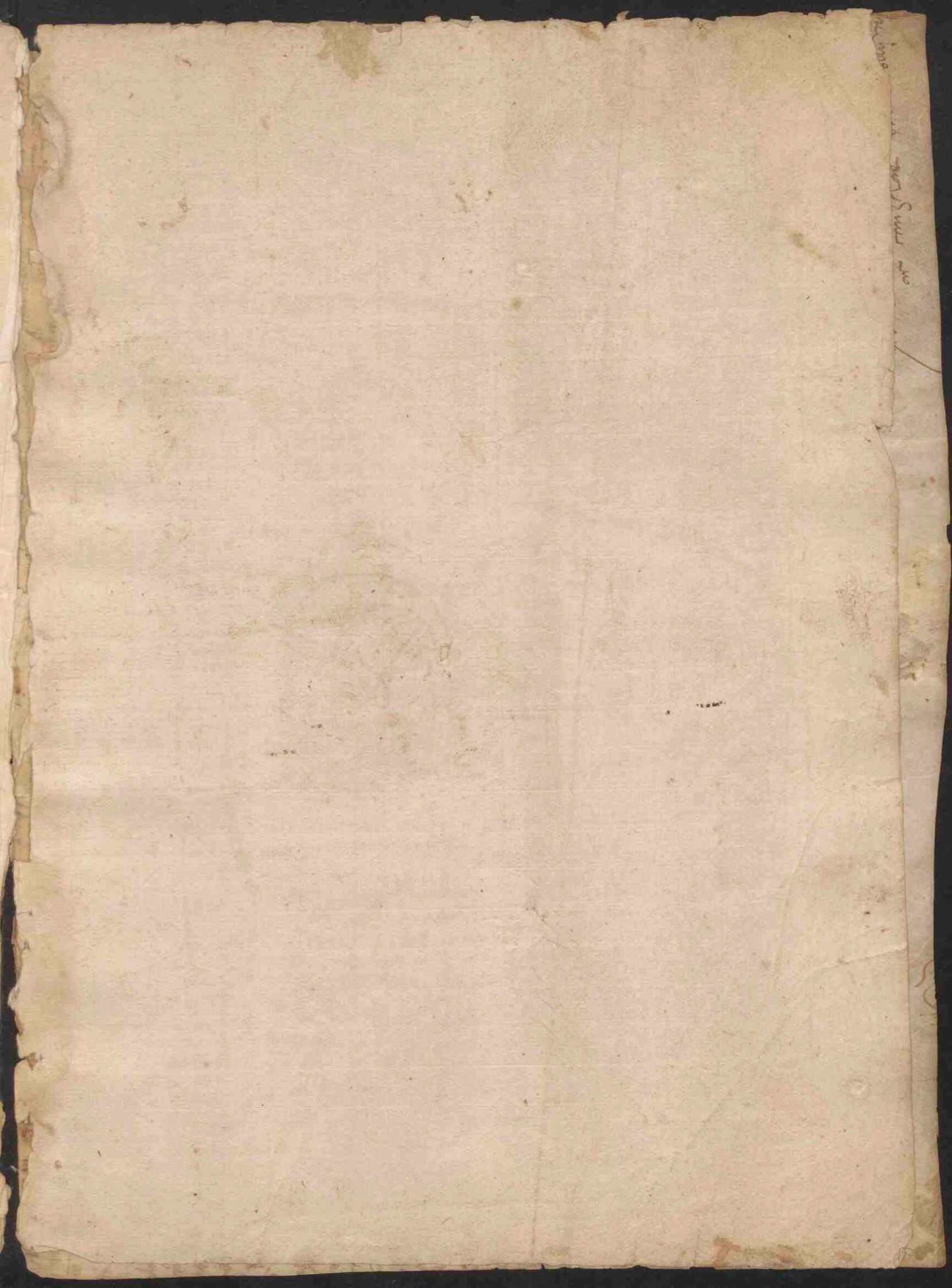

xth. mac phabxv

EXPLICIT

The text on this page is written in a medieval Gothic script and appears to be a manuscript of the Epistle to the Hebrews, as indicated by the rubric "xth. mac phabxv" in the upper right corner. The text is written in dark ink on aged, slightly stained parchment. It is arranged in approximately 20 horizontal lines, with a decorative initial at the end of the main text block. The text is written from left to right, with some lines showing slight indentations, possibly indicating a formal structure like a letter or a specific part of a liturgical text. The overall appearance is that of a well-preserved but aged historical document.

EXPLICIT

Adae de Montaldo, genuensis, de
Constantinopolitano excidio, ad nobilissimam
iuvenem Melladucem Licadam, amicum
optimum, libri praefatio incipit.

Cum beneficiorum in me tuorum summam,
amice nobilissime, tum muticam et singu-
larem benivolentiam tibi approbatam, iure
quodam nobilitatis repeterem, ut immortales
amicitiae et maioris muneris pignus meo
constitui librum quendam, qui Constantino-
politanae excidii contineret, tuo nomini
dedicandum conficere, ut eum legentibus
benivolis tuis et tibi memoriae mei et
delectationis gratiam quam maxime afferre
possem. Ea propterea et grata et salubris ho-
minibus materia visa est, quam, cum per pau-
ci minus diligenter conscripserint, egoque
vehementer inire aliquid optarem quo aegresce-
rent primitivorum meorum operum famam
excitare, assumere eam, quamvis difficillimam
et maiori eloquentia dignam, existinavi. In
quo quidem libro vitam et mores, naturam,
animos et summam potentiae Mahometi
saevi Turcorum regis Constantinopolitanae quo-
que urbis excidium expositum, non quantum
de res habuit, sed quantum sufficere mihi
vidum fuit, invenies. Quem dedicatum tibi

ut praeposui per Antonium Nigrum, virum
generosum tuumque amantissimum mitto. Ac-
cipias igitur quantum te illum arbitror iucunde
accepturum et perlegas et transcribendum ami-
cis exhibeas, ut lectitantes cognoscant, quan-
tum pro fide tuenda debeatur, sibi autem
ipsis peritiorum sententia derogetur. Te
ante omnes precor egregium semper ut
amatorum virtutum a me iudicatum in
hoc opere animo et mentis praecordia con-
templere. Atque interea retineas, servare
quousque alicunde sicunde debitum est, feri-
bundo tuae nobilitati et meritis facere satis
possim. Vale.

Adae de Montaldo, Constantinopoli-
tani exidii liber incipit.

Regem Turcorum, spurium, quem Maho-
metum vocant, septuaginta et viginti annis
regere annam constat. Naturae melan-
colicae, mediocris staturae et congruentis
formae, albedinem praeseferentis, insitae
humanitatis, inveniens atque dulcedinis
esse, ingenio callidissimum contraque no-
stram gentem atque imperium orbis exterius
sibus dignis, feroces vultus maloque ani-
mos habere. Nam ubi defuncto patre fra-
treque obtruncato cui pertinebat regnum, in-
vita gente et violato iure successit, regia-
rum omnium rerum et reddituum administran-
dorum iurium ac rectorum habere notitiam
quamprimum operam dedit. curiae regiae
pro exigenti dignitate mirabilem modum
constitutionemque inhibuit. Numquamque
singulorum graduum principum copiarum,
ve ducum et regulum, aut praefectum ma-
iestati eius formidolosae gravi sub senten-
tia coercuit. Obsequiae quantae nemo

vitia eius

vigilantia et studium
eius.

Sedanus est

ebrius est

quendam philoso-
phum habet

duos philosophos

sibi unquam potuit princeps gloriari. Ex
partem tamen vita moribus ingenio gravitate
immodestum labilem inconstantem atque
avium esse retulerunt. Imitaturus demum
epicureos et Senecae verba dicentis, reges
quo iuvat eant excedit vehementer iuue-
nis enim est delibiosus proa luxui na-
tura et voluptati explendae, in quibus
apud purpuratorum coetura maxima corruptelae
rege comitante licentia est. Circa acquirenda
regna vel dignitates, victoriamque obtinendam
extirpandamque sanctam fidem, omnis vigilantia
Ubi de honore utilitateque imperii, de gloria, de
immortalitate agendum videt, quanta provi-
dentia incredibile est, utatur. Inter ignomi-
nias eius, si ob turpitudinem tanti criminis
spaventem conticeant regem, non praetermittam
quanti excessus in redimenda pecunia videtur.
Ex quibus errores, scandala, tumultus, impu-
ritates insanias delinquendi officio deprehenduntur.
Quorum in se reductum salute pecunia
castigantem, ut incendate postea commasorum
figet monentque ei ne obediant, dum ita graviter
destinatur ac detinetur Baccho, huiusmodi
non opponentibus malis literarum curam
continuam gerit. Habet enim Arabem que
sidianum sibi familiarem quendam peritum
philosophia virum, qui aduendi principem
in die semel edicto eius interlegendi aliquod
auditu dignum, imprimendi monitus, congra-
tulandique habet libertatem. Praeterea duo
viri physicorum alterius graeco, alterius latine
peritorum domesticam sibi conversationem efficit

quos contemnit

quos imitatur

Horum trium virorum opera historicarum
 veterum novam quidem habere cognitionem
 perplacuit. Lacedaemonios et Cartaginenses
 resque celebriter ab iis gestas exquiri per-
 dens, Cai Caesaris atque Alexandri magni
 morem modo bellandi animo: non eodem
 tamen ingenio nec virtute comparabatur.
 Quos prope consequi ratus fallacis spe victo-
 rias iamdiu est defertit. Amborum gesta
 in asiaticam linguam converti voluit, fide
 vehementer ac suis observanda. Subinde
 animi cupiditate pro acquirendis more
 maiorum regnis parem utrique se evasurum
 arbitratus quanto magis dum Alexandrum
 tam parva manu adeptum facile triumphos
 adversus tot reges et finitimas orbis provin-
 cias bello contemplatus. De gloria tantae
 fortis seductus, non contentus finibus eius
 nostrum se in nomen dilatare et Christiana
 vincere regna atque occupare animam con-
 vertit. Quod cum neminem usquam prin-
 cipem copias parare, contraque castra eius
 impie indicere ullum conspiciam bellum
 procul dubio consequi posse credulus sum.

Es enim pro obtenta armis victoria ante
 invictae maioribus suis civitatis, superba
 quadam petulantia, persuasione duorum
 augurum, datum ei de supernis falso putat
 exemplo Alexandri magni suae potentiae
 terrarum totius orbis non fore defecturum
 imperium. Haec igitur omnibus constare
 merito volui et tibi, amice nobilissime,
 quae de vita eius digna memoria indicavi

cruelitas eius

exemplum

ut intelligatur, nisi immensa eius insania
 simul cum crudelitate prohibeant, pro Chris-
 tianorum disfectione facile quae tentavit
 posse obtinere. Sed quia crudelitate iusticia
 abutitur, quanta in nemine unquam inven-
 ta est, ea res praecipue animis suis de-
 rogat. Dum enim muliercula quaedam ole-
 rum et fragum suavissimum hortam in bo-
 nis modo prospiceret, in quem nonnulli eorum
 qui militari gloria, tam auctoritate antea-
 bant, cum de legendi causa immisissent,
 illata tandem mulierculae iniuria et pro-
 sumptis fragibus ad Regem conquesta esset:
 Rex pro hac re ventilanda verare esset
 praemonita de falso accusatrice, atque con-
 terita ad indagandum rei testimonium
 exenterari praecipit, cumque in alio fru-
 tus agnovisset faciendo satis mulierculam
 centum donatum aureis raptum a se di-
 misit.

Quoniam vero de natura et vita et
 saevitia Barbari regis satis dixisse videtur,
 movit nos pietas et officium coarctet, quae
 apud omnes miseratione dignissima sunt
 ea exprimamus; ne autem taedio videamur
 hominibus, ultra calamitosa ex-
 pugnationem urbis nihil dicturi sumus.
 Reliqua ut sacrarum aedium et spectabiles
 lium domorum praedae, ingenuarum
 mulierum raptus atque incestus pro a-
 trocitate magnitudine volitante iam per
 orbem fama luctulento ore paene omnium
 tragice decantantur.

Mahometus Rex Syrorum partem dum
 bello suam procius defendendam esse, aut dele-
 ta quamvis gente superare urbem statuisset,
 tot exactis iam ante praeliis amissisque copiis
 obtenta nulla victoria: ex desperato ambire de-
 nus legionibus muros placuit. Sed cum abique
 maritima pugna qua mediante facile expu-
 gnare hostem arbitratus, nihil se obtentu-
 rum videret quadraginta naves longas per
 dividendam maria montem contractas in
 partem alteram, in quam conuchi praesidi-
 um castra obstrabat, miro ingenio transalio.

Quae quidem res summum excidium Impera-
 tori equum impressit, urbi autem malum
 praedagium spondit. Ordinatis igitur
 terra marique legionibus, atque obstructo
 campo advenit miserandum seriem popu-
 lanque christianorum, cospitem Rex impiger
 tormenta mirae magnitudinis ducenta fere
 numero excitare in maeria praecipit, ac
 incessanter augeri terror. Tormentorum enim
 numerus colubinarum simul, sic quidem
 appellat vulgus, decem milium erat. Sagit-
 tariorum centum milium, extra quos etiam
 milia triginta equestris ordinis commu-
 rentur. Manipularium vero quod sibi in nume-
 ro gloriari solet, copia suprema fuit. Adco ut
 omnibus terra marique copiis conspectatis qua-

ccxl hominum

Mauricius Cataneus
Johannes Justinianus

draginta supra ducenta hominum milia invo-
 nimus fuisse, qui in constantinopolitana exci-
 dio convenerunt. Ea tempestate Mauricius
 Cataneus et Johannes Justinianus Genuenses

duarum onerariarum navium duces ad civita-
tis eius praesidium a Chiensibus delicti sunt,
duabus simul cum illis navibus datis, oppi-
danorum eas stipendio expeditionis ac belli
socias fecere. Quas exemplis expeditas gravi
sub periculo imminente urbe contra perfidiam
hostilem per Hellespontum mare traiciunt

Haec classis gravi indignatione hostium
de genuendi praesidio speque imperatoris victo-
riae quae ante dacia esset totius civitates
ingenti gaudio recepta est, duobusque hostis
quominus tuta videbantur in custodiam datis
quadringentis utroque nostratibus ad praec-
fecturam onus adiunctis. His etenim propter
Imperatoris confidentiam ad ordinandas ex-
cubias custodiaeque disponendas, tum
propter animorum virilem et singularem
praestantiam datum imperium fuit tum
maxime quod res pertinebat vel potius quo-
niam in expugnandis defendendisque ur-
bibus navales genuentium turmae praecal-
lent.

Huiusmodi concepta facto defensores ur-
bis et salutis summa de ipsis fides substi-
tuit. Ambrorani igitur praelata in populo
virtus contra barbaram in bello gentem
patriciorum animos fuit pace atque otio
cogebat, qua auctoritate Constantinopoli
capta, terrarum quaedam nationes, ex
Venetorum, ut sicut saepe a nobis castigata
superbia proditoris infamiam sunt men-
titae. Nam si ita fuisset, neque

Peram nobis ademissent, neque adstructa classe in Scythiam regionem maritimam pro capensi excidio, ab inde ad Chium pro nostris malis continuo traiectione fuisset.

Dato imperio iis quos supra memoravimus propter illorum in armis probitatem qua se minus valere comperiebant Leucii, Mabo, metus se Rex adversus Gemmenses semper terrore odio gessit.

Post conflictus autem ingentes hinc inde iactus, ac varias tormentorum vires, et multa quae memorare difficile esset, Rex longe indignatus ut praeprosi, transductis navibus, adhaerensque aciebus, terra mari, quae urbem moesto ad sidera tumultu ambegit, neque eo biduo abstenuit offensis tantae tempestate, quanta etiam nocturnum otium ablatum esset. Id potissimum urbanos terruit. Qui cum a tormentis pridem moenia quae ~~iam~~ die abradebantur nocte reficiebant, ablata hac libertate eo tempore non profuerunt. Mauricius Cataneus vir, ut aiunt, singularis in ea moenium parte ubi delectus fuit, probe belligerando rem gessit; Johannes Justinianus non minoris multo praestantiae cum deficere iam pugnantibus circumquaque intructus, seque mortaliter percussurus, relicto hostio, ubi transfolutum inualescere hostium videbat, peremptorium summis iam moenium cumulo coacquatus pro laesione vulnerum gravi copiaque tormentorum et pugnantium a proelio pro se altero constituto abscessit.

Hinc Imperatorem adiens infandum nuntium
 victae prope civitatis aperuit, desperandam
 salutem fore, consulendam tamen de reme-
 dio videri sibi. Quod quidem necubi esset
 nisi, si in onerarias naves se inferret, ubi
 et opum et personarum salus facile daretur.
 Quibus Imperator sermonibus mortem
 praedagienti animo concepit, Johannemque
 alieno a fronte corde, non cohortari de con-
 trario ratus, more licet involuto repudian-
 tem affectu, abire demum malum in au-
 gurium coegit. Nam si stiam Dei opti-
 mi maximi id arbitrii esset ut primam
 amitteret, sine persona et bonis fore non
 admittendam.

Haec ubi verba evomit Imperator, omni-
 bus quos custodiae circum se ipse delegerat
 accessit, ad eandem unde Johannes ab-
 ceperat defendendam partem cucurrit.
 Accessus eius propter accensos animos a-
 micorum imperii et clientum, qui prius
 saluti fuga consulebant et viso mox prin-
 cipe moriundi cura bellum renovabant,
 plurimorum dierum extremam egit. Senes
 ut tantae calamitati subiectam iam urbem
 intellexit, raptim arripuit sendu constitit
 praenituitque ad cladem suorum potius
 quam ad praesidium venisse, quorum im-
 potentia cum obitare moliberetur, in eorum
 miserabilem paucitatem perimmanis truci-
 datio calcanti cumulo hostium facta est.
 Quod patefacto ut ingerunt hostio per civem
 quem magnam Ducem cognominabant copia,
 cum introitus numero ingenti facit.

11

Ubi vero a protervo Imperator occupatus
iam domos, iam vicos, iam palatium re-
spexit, quin in se eundem converteret vis
abstinuit, sed dolori atque infamiae, ratio-
nem, salutem damnationi praeferebat, ani-
mos vicis, suosque adhortari trepidabun-
das incepit, ut pro ipso

